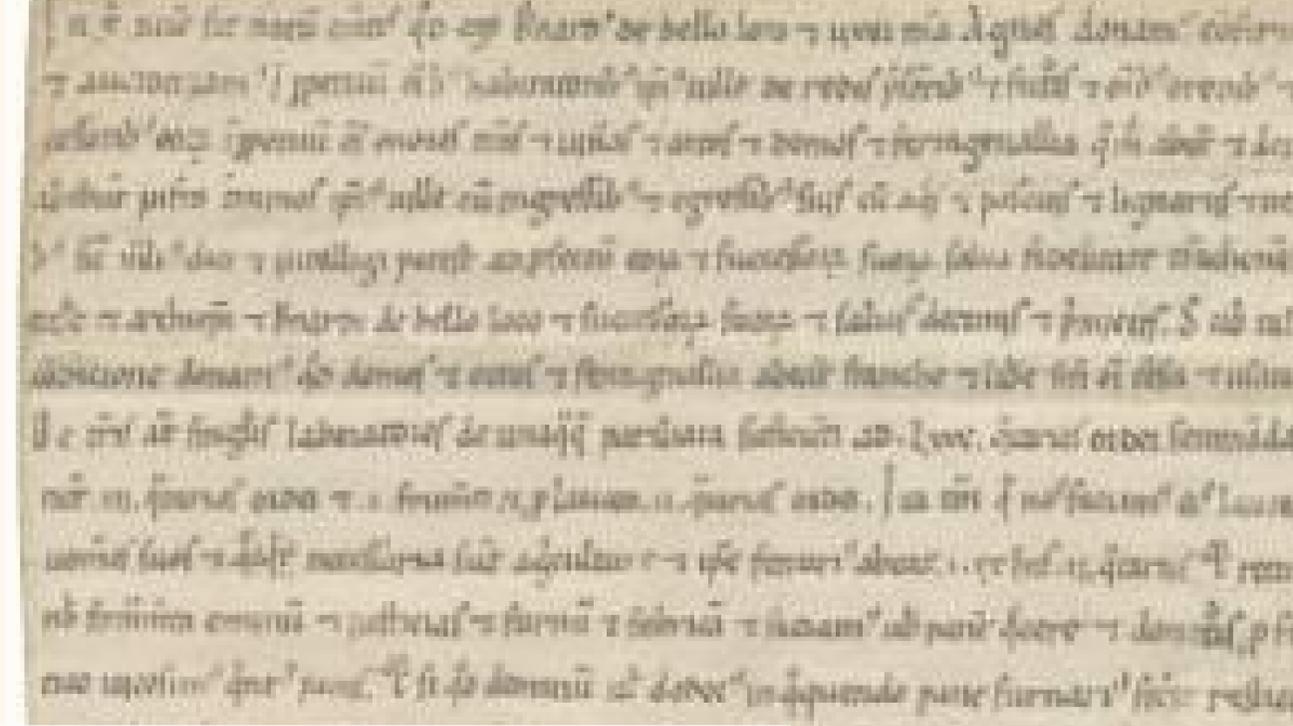

Les Cartes de població de Reus, 1183 i 1186

DOCUMENTS SINGULARS DE L'ARXIU

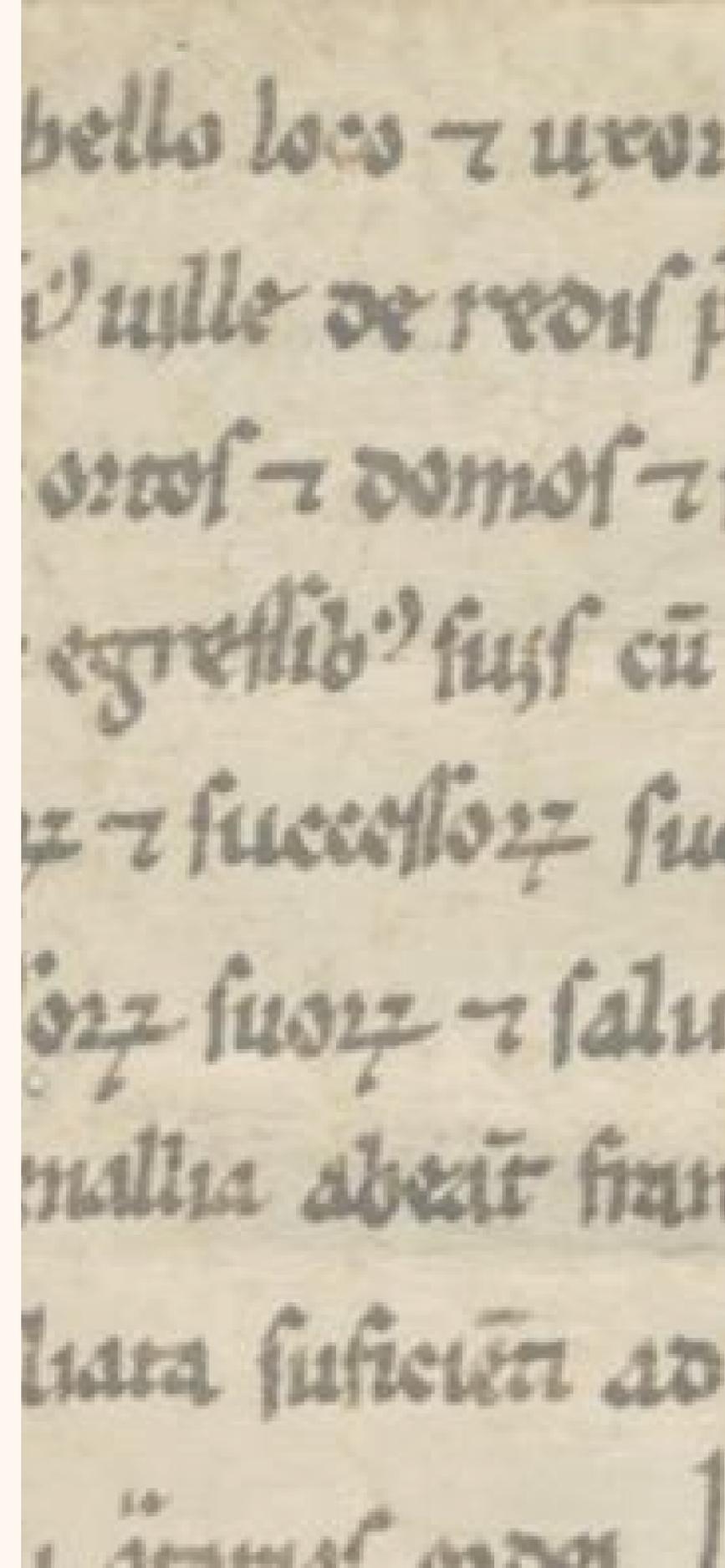
Les Cartes de població de Reus

Què són les cartes de població?

Les cartes de població eren uns documents pels quals el senyor concedia una sèrie de franqueses al veïnat i a totes aquelles persones que s'hi volguessin establir. Eren una motivació per a facilitar l'augment del veïnatge, perquè limitava la fiscalitat senyorial i els garantia una sèrie de drets; a la vegada també n'assenyalava les obligacions.

Reus, té dues cartes de població, una feta pel **castlà el 1183** i l'altra feta pel **cambrer l'any 1186**.

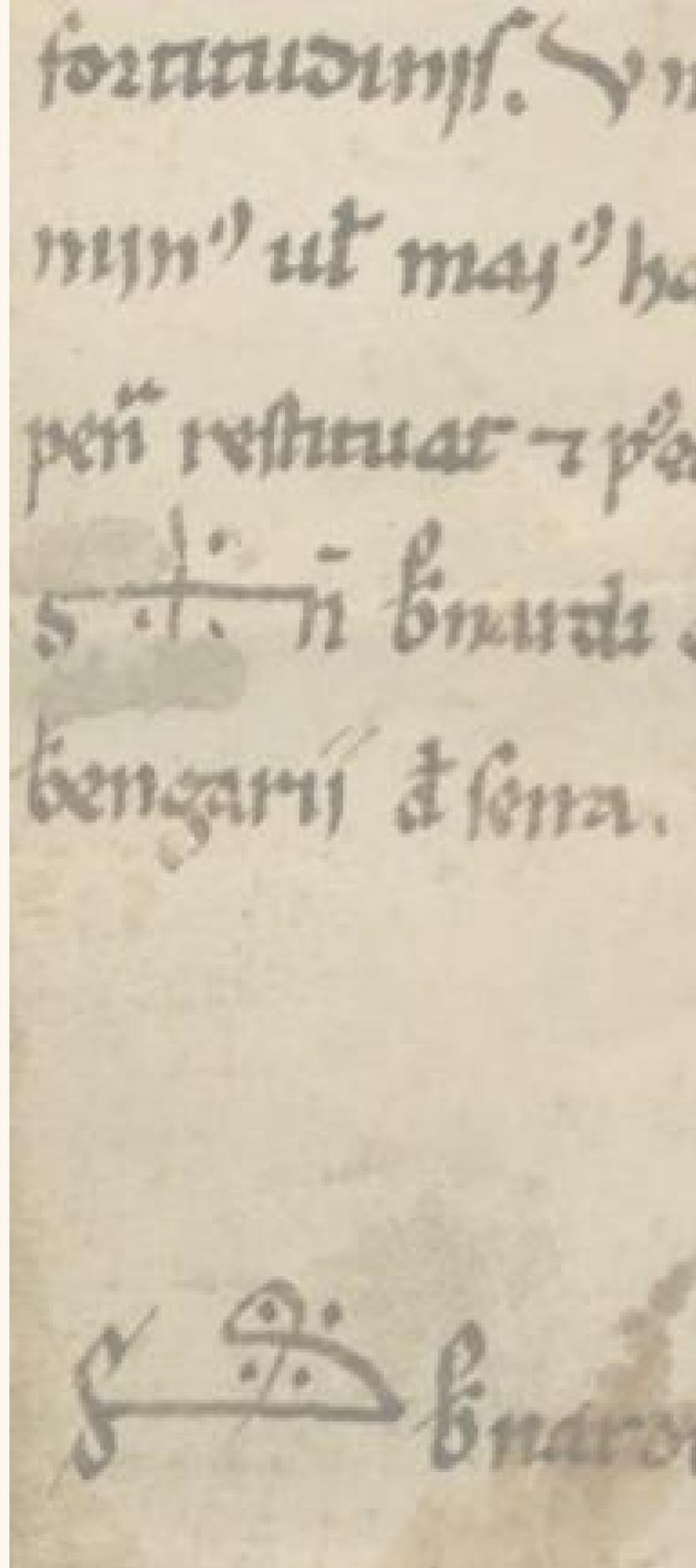

Les Cartes de població de Reus

Com era el Reus en aquells temps?

Reus va néixer al segle XII i és, per tant, una població d'estricta origen medieval, formada arran de l'empenta colonitzadora de cap a mitjan de segle, o potser abans, quan el Camp de Tarragona va començar a ser ocupat per la gent vinguda d'altres indrets.

El que no se sap és en quin moment es va fundar. La primera vegada que la vila surt documentada és l'any **1154**. Aleshores devia ser un nucli de dimensions molt reduïdes.

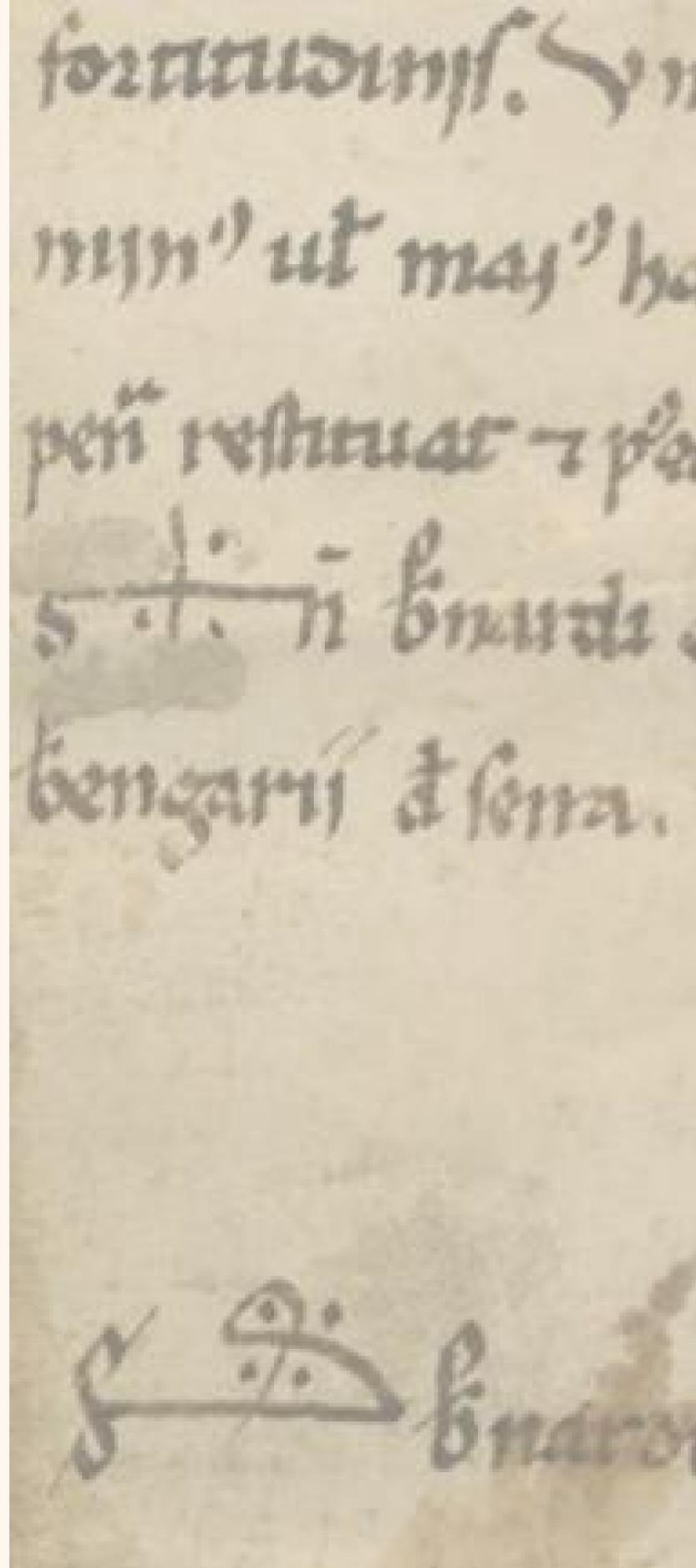
Les Cartes de població de Reus

Per què Reus té dues cartes de població?

La senyoria feudal de Reus, fins a la darrereria del segle XIV, va estar repartida entre dos senyors: el castlà i el canonge cambrer de Tarragona.

▶ El **1154 l'arquebisbe**, com a senyor feudal del Camp, donà dues terceres parts de Reus al cavaller Bertran de Castellet, el qual, a partir d'aquest moment va ser el **castlà** de la vila - el senyor del castell-, amb l'obligació d'ajudar a colonitzar i fer prosperar l'indret.

▶ El **1159 l'arquebisbe** donà al Capítol de canonges de Tarragona la part de Reus que abans s'havia retingut. Després, cap a 1171, aquesta part de la senyoria passà al canonge **cambrer**.

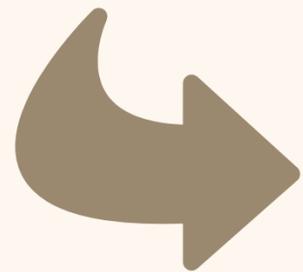
Les Cartes de població de Reus

La castlania...

L'arquebisbe va donar la castlania de Reus a **Bertran de Castellet**.

Bertran de Castellet fou el **primer castlà de Reus** i fou un personatge força notable a l'època, molt lligat als sobirans -Ramon Berenguer IV i Alfons I-.

Se'n coneixen tres fills: Bertran, Agnès i Guillem Pere.

Quines eren les obligacions dels castlans?

Bàsicament: bastir el castell i repoblar l'indret, a canvi n'obtenien terres, rendes, béns...

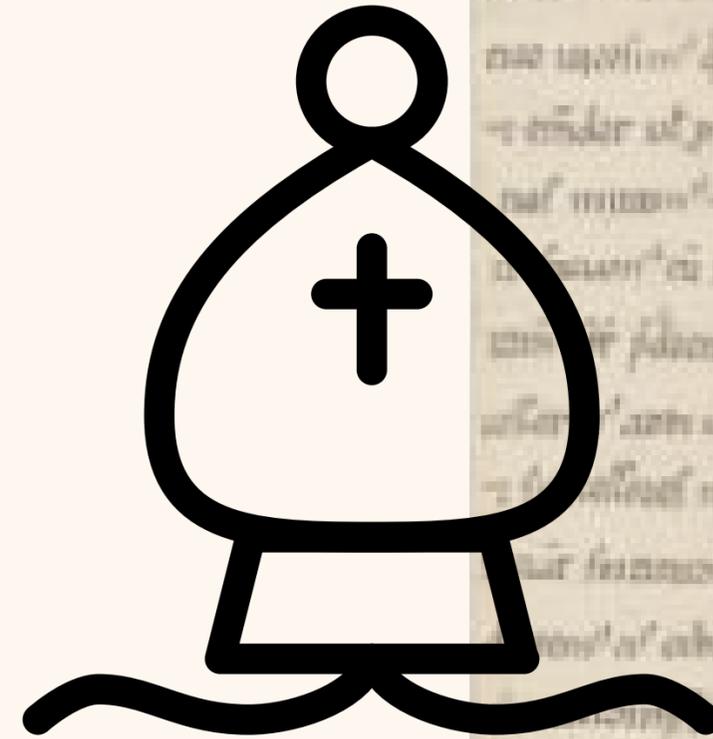

Les Cartes de població de Reus

La cambreria...

Podem dir que la cambreria ja existia a l'any 1173. El **cambrer** era l'encarregat de proporcionar el vestuari al capítol de canonges, donant una certa quantitat anual a cada canonge per aquest fi.

Pel que fa a Reus, com ja hem dit, el **cambrer** era el beneficiari d'una part de la jurisdicció, encara que el ple domini seguia pertanyent a l'arquebisbe.

La Carta de població de 1183

Característiques físiques

El text està escrit sobre **pergamí** i té un **format rectangular**, per bé que a la part final presenta un tall oblic.

Mesura 215 mm d'ample x 313 mm d'alt .

La lletra, molt acurada i amb la caixa ben feta, és **pre-gòtica**.

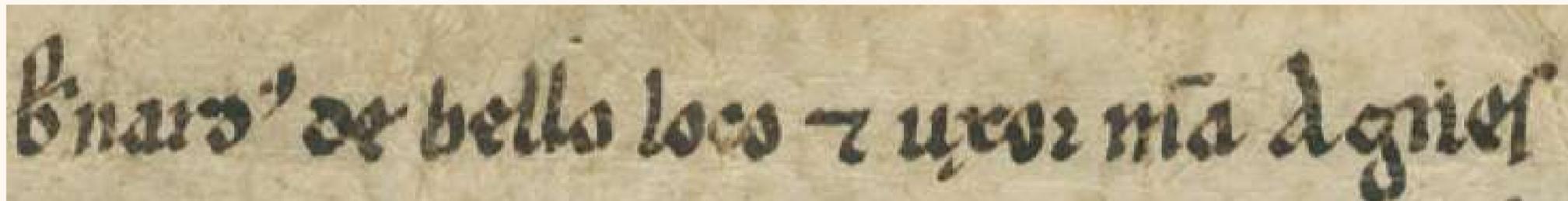
Va ser escrita el 5 d'agost de 1183
[nones d'agost de 1183]

La Carta de població de 1183

El contingut...

Bernat de Bell-lloc i Agnès, castlans de Reus, concedeixen una carta de població i franqueses als veïns de la vila, presents i futurs, a qui confirmen les seves possessions, salvant la fidelitat a l'Església de Tarragona i als seus senyors.

Bernardus de Bello Loco, et uxor mea, Agnes
Bernat de Bell-lloc, i la meva esposa, Agnès

La Carta de població de 1183

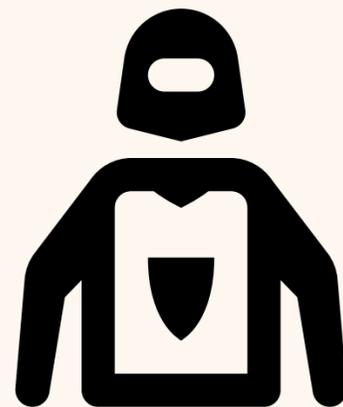
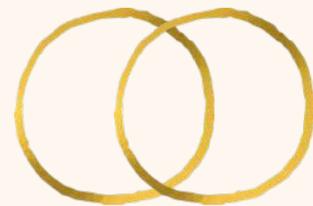
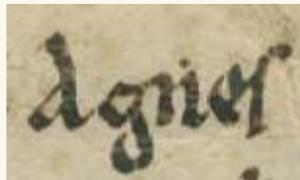
Qui eren Bernat de Bell·lloc i Agnès?

Sobre Bernat de Bell·lloc, la primera notícia que en tenim és justament la carta de població que ell signà, juntament amb **Agnès**, la seva esposa.

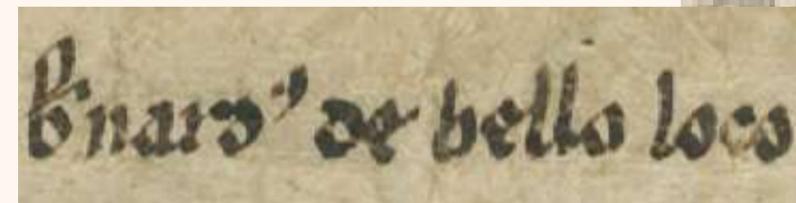
Pel que fa a Agnès, aquesta era filla de Bertran de Castellet i precisament d'ell en rebé la castlania, en concepte de dot matrimonial, al maridar-se amb Bernat de Bell·lloc.

Agnès, filla de Bertran de Castellet

Bernat de Bell·lloc

La Carta de població de 1186

Característiques físiques

La segona carta, signada el **1186** pel cambrer Joan de Sant Boi, és també en suport **pergamí**, de forma rectangular. Mesura 336 mm d'ample i 304 mm d'alçada i no presenta cap més irregularitat que el senyal que va deixar el seu plegat en temps passats.

El tipus de lletra és **carolina cursiva** i la caixa, disposada per llarg, no és pas tan acurada com en la carta de 1183.

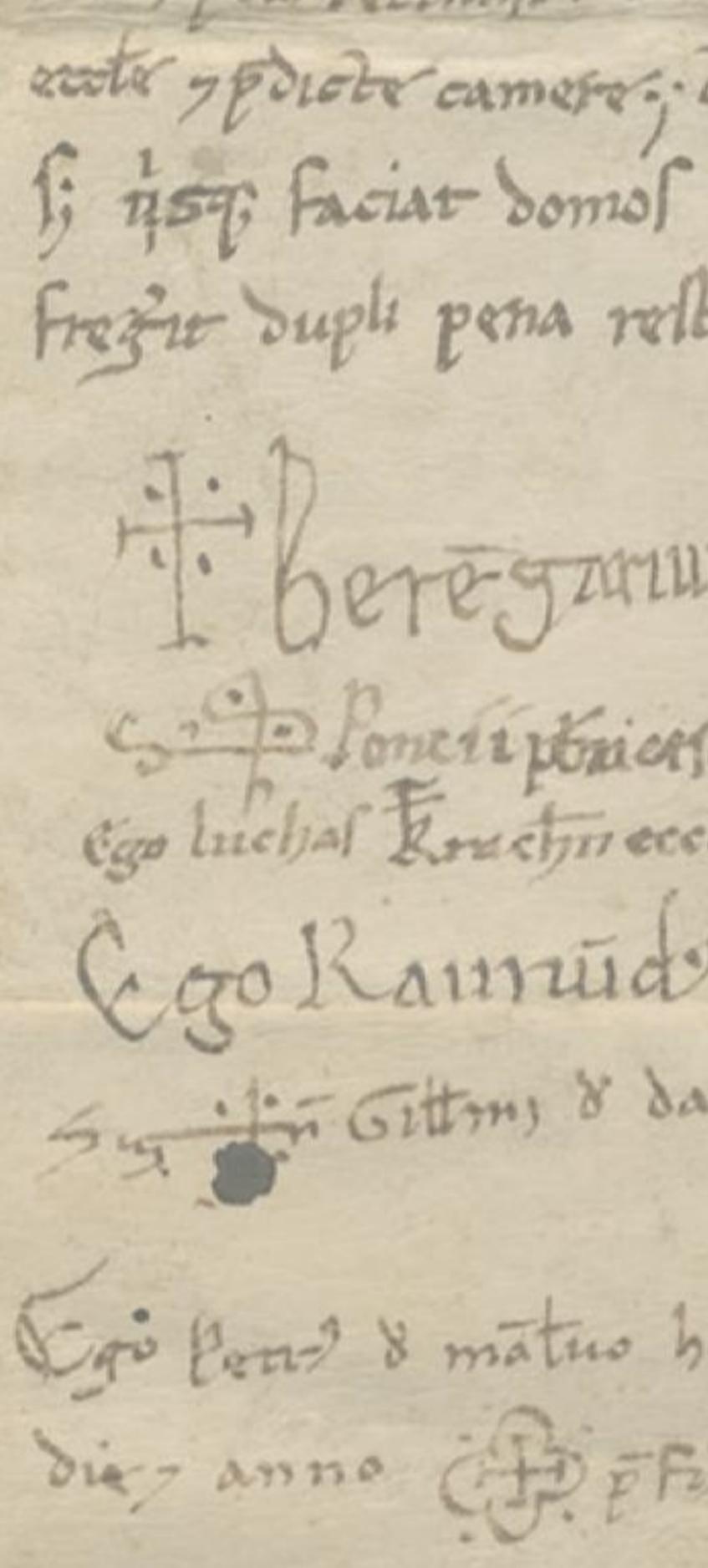
La Carta de població de 1186

El contingut...

Carta de població i franqueses atorgada per Joan de Sant Boi, cambrer de l'Església de Tarragona, amb el beneplàcit del prelat i del capítol, als moradors de Reus.

El document va ser escrit el 2 de juny de 1186
[4 nones juny 1186]

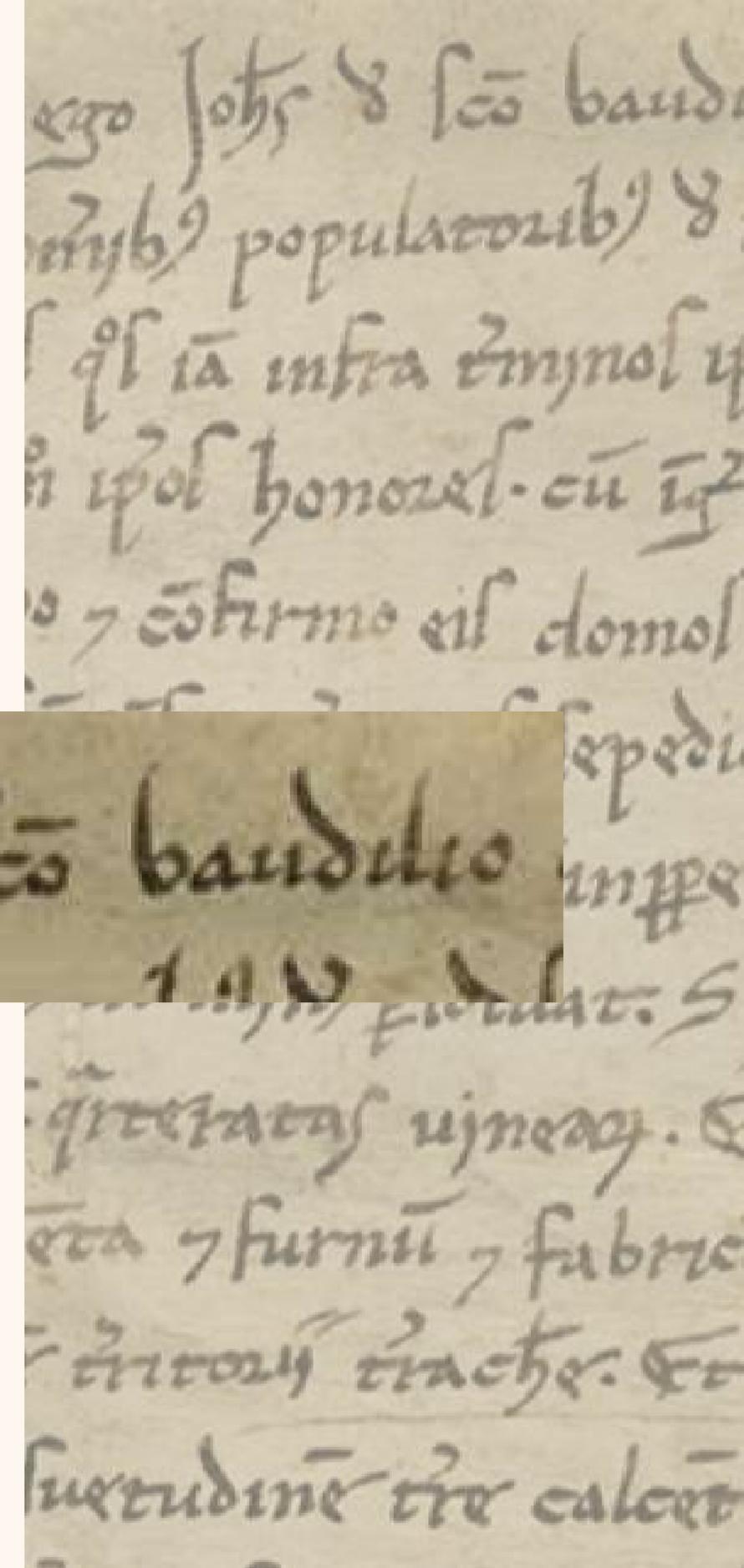
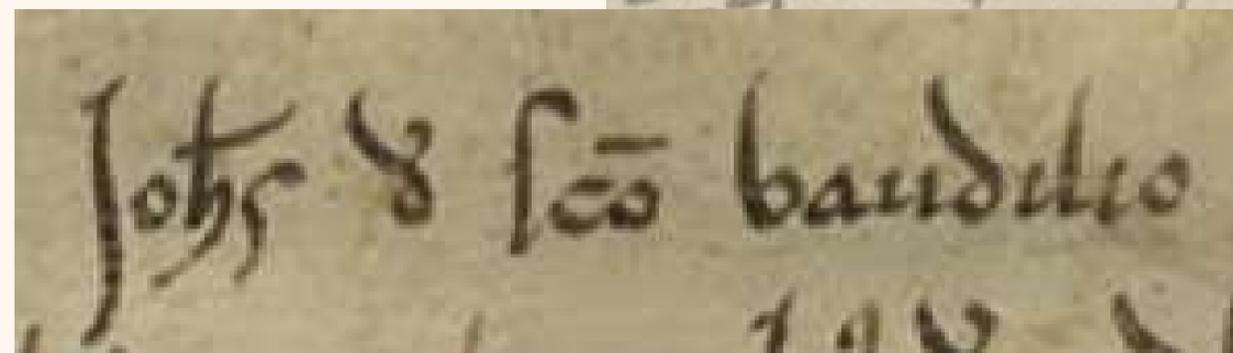

La Carta de població de 1183

Qui va ser Joan de Sant Boi?

Joan de Sant Boi va ser el primer cambrer de la Seu de Tarragona (fou nomenat cambrer l'any 1173) i va ser també, possiblement, un dels primers canonges tarragonins.

Després de la concessió de la carta de població de Reus, ja no tornem a trobar cap notícia que el relacioni amb aquest domini.

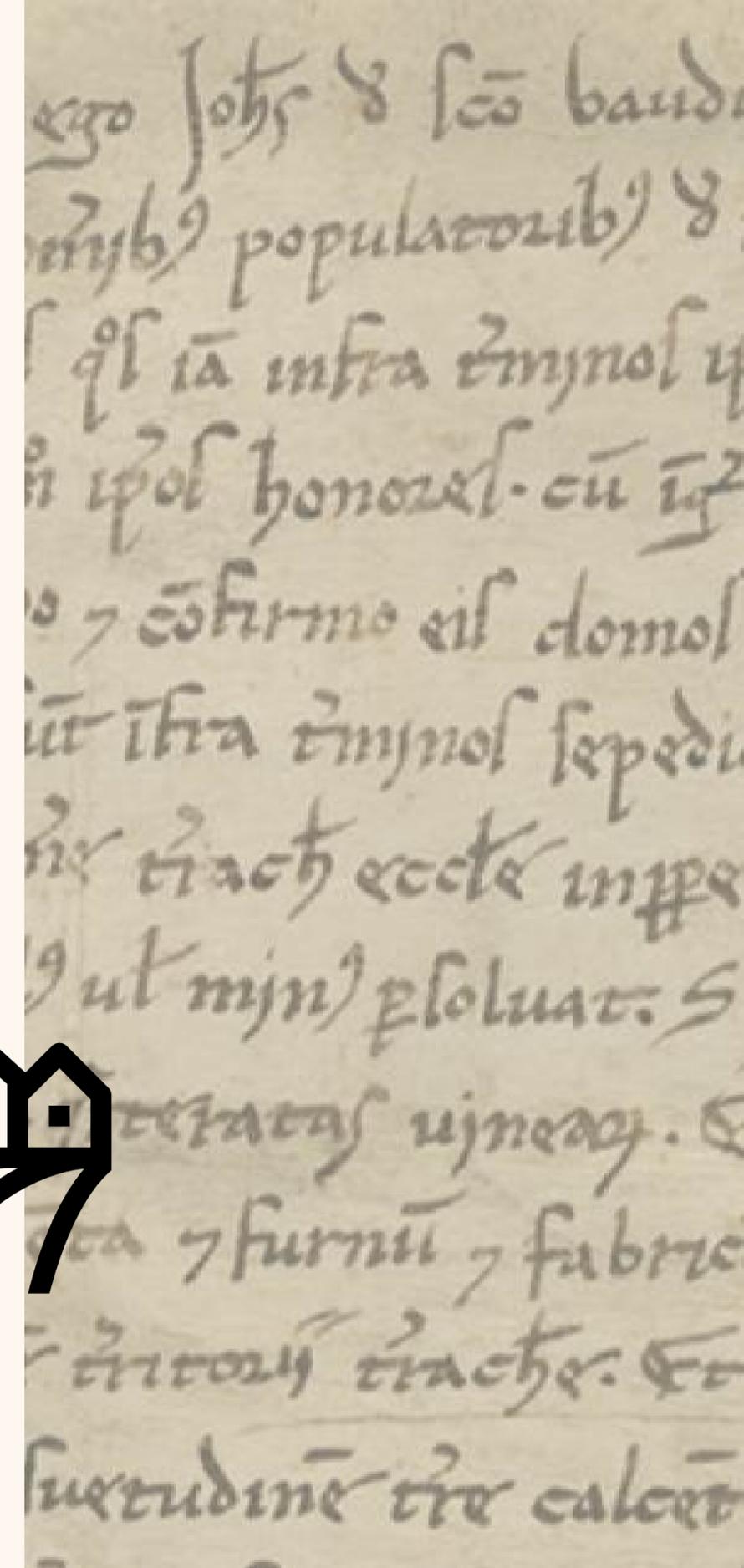

Les Cartes de població de Reus

Què ens diuen les Cartes?

El contingut d'ambdues cartes és força semblant, per bé que la del cambrer presenta alguna amplicació respecte a la del castlà.

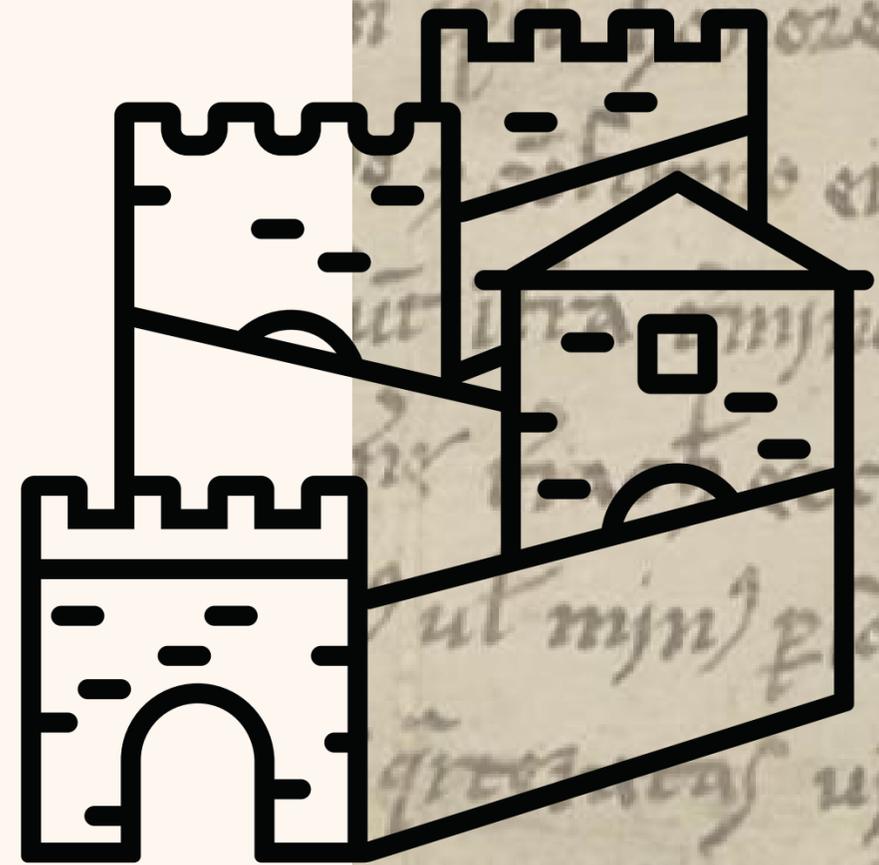
Les dues cartes comencen per concedir i confirmar tot allò que els veïns i veïnes ja tenien i també tot allò que més endavant adquiririen, tant ells com els futurs pobladors i els seus successors.

Les Cartes de població de Reus

Què ens diuen les Cartes?

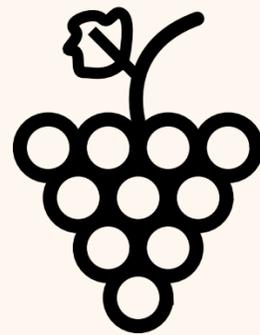
Pel que fa estrictament a l'aspecte urbà, les dues cartes coincideixen en l'obligació que tenien tots els vilatans de **bastir muralles** al voltant de la població, la qual cosa ve a dir que en aquell moment encara no n'hi havia i que hom la considerava indispensable per a garantir la seguretat dels veïns i veïnes, i en definitiva, el ràpid creixement de la vila.

Les Cartes de població de Reus

Què ens diuen les Cartes?

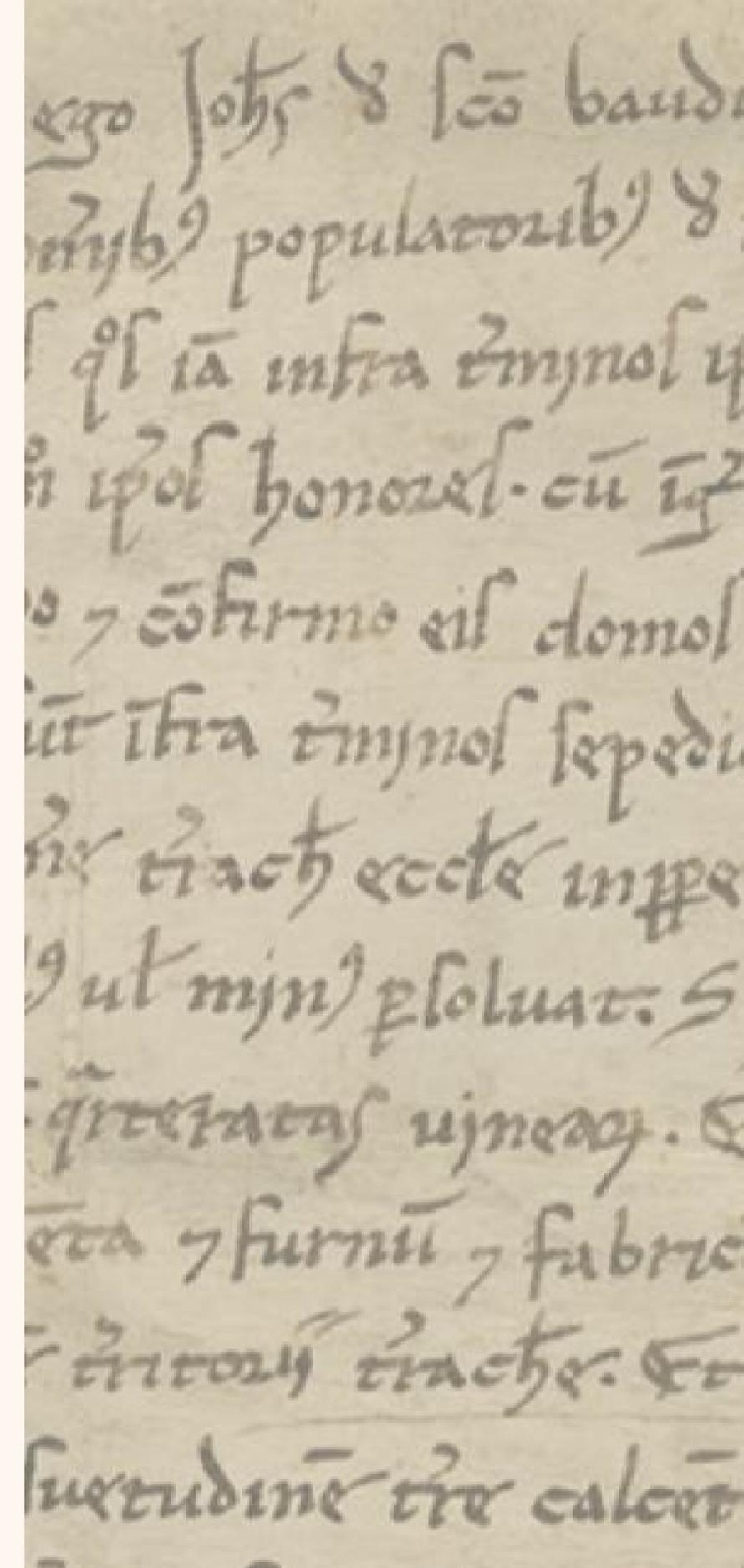
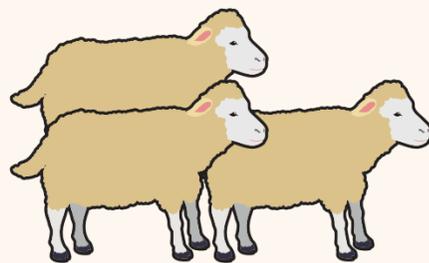
També ens informen de les activitats dels primers reusencs, fonamentalment agràries. Conreaven, entre d'altres, ordi i vinya. I no hi mancaven les oliveres, els horts ni els arbres fruiters.

Les Cartes de població de Reus

Què ens diuen les Cartes?

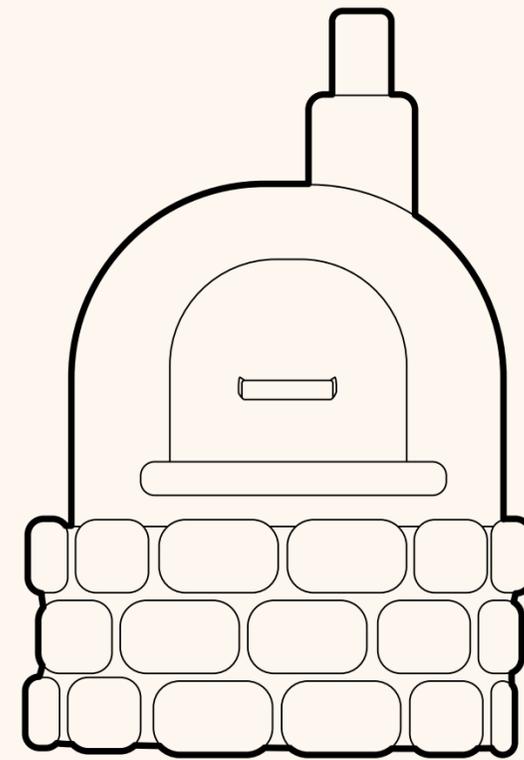
El bestiar, sobretot les ovelles, la caça i el bosc eren unes altres fonts de riquesa...

Les Cartes de població de Reus

Què ens diuen les Cartes?

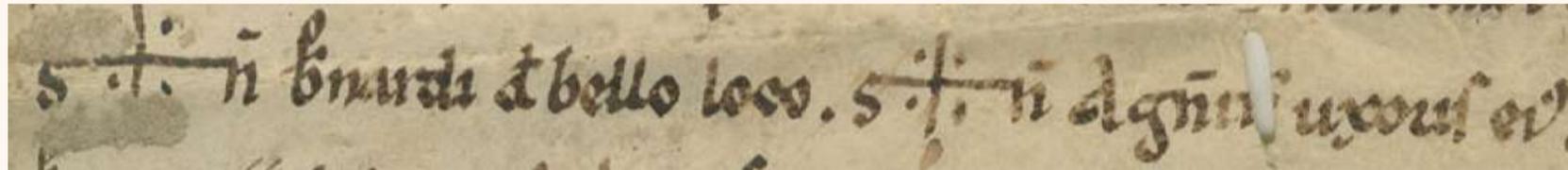
...mentre que pel que fa a les activitats pròpiament industrials - que eren el **forn** i la **ferreria**- eren un monopoli senyorial i tots els veïns i veïnes es veien obligats a coure-hi el pa i a llossar-hi les eines, de manera que així el senyor els cobrava un impost per aquest servei, a la vegada que també els en garantia la qualitat.

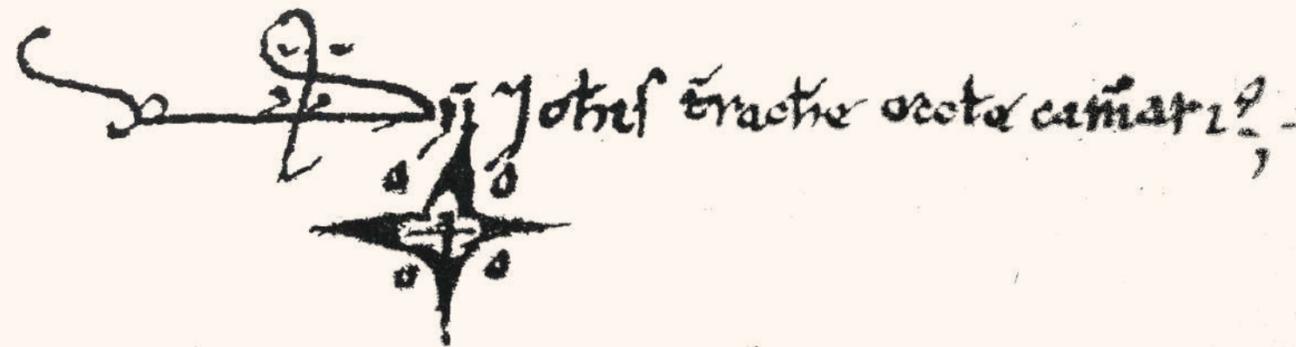
Les Cartes de població de Reus

Les signatures

La carta de 1183, és signada primerament per Bernat de Bell·lloc i la seva esposa Agnès.

La segona carta, la de 1186, és signada en primer lloc pel cambrer Joan de Sant Boi. Les altres signatures de la validació són totes degudes a mans diferents de les de l'escrivà, cosa que pot fer pensar que es tracta de les signatures dels mateixos interessats.

Les Cartes de població de Reus

La restauració de les Cartes

Les Cartes han estat restaurades al taller de paper, obra gràfica i fotografia del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya.

Els pergamins presentaven alteracions de caràcter físico-mecànic com estrips, forats, deformacions i pèrdues de suport. També s'hi podien observar taques de naturaleses diverses, algunes d'elles derivades d'afectacions per humitat, d'altres procedents de l'acumulació de brutícia al llarg dels anys o d'excrements d'insectes.

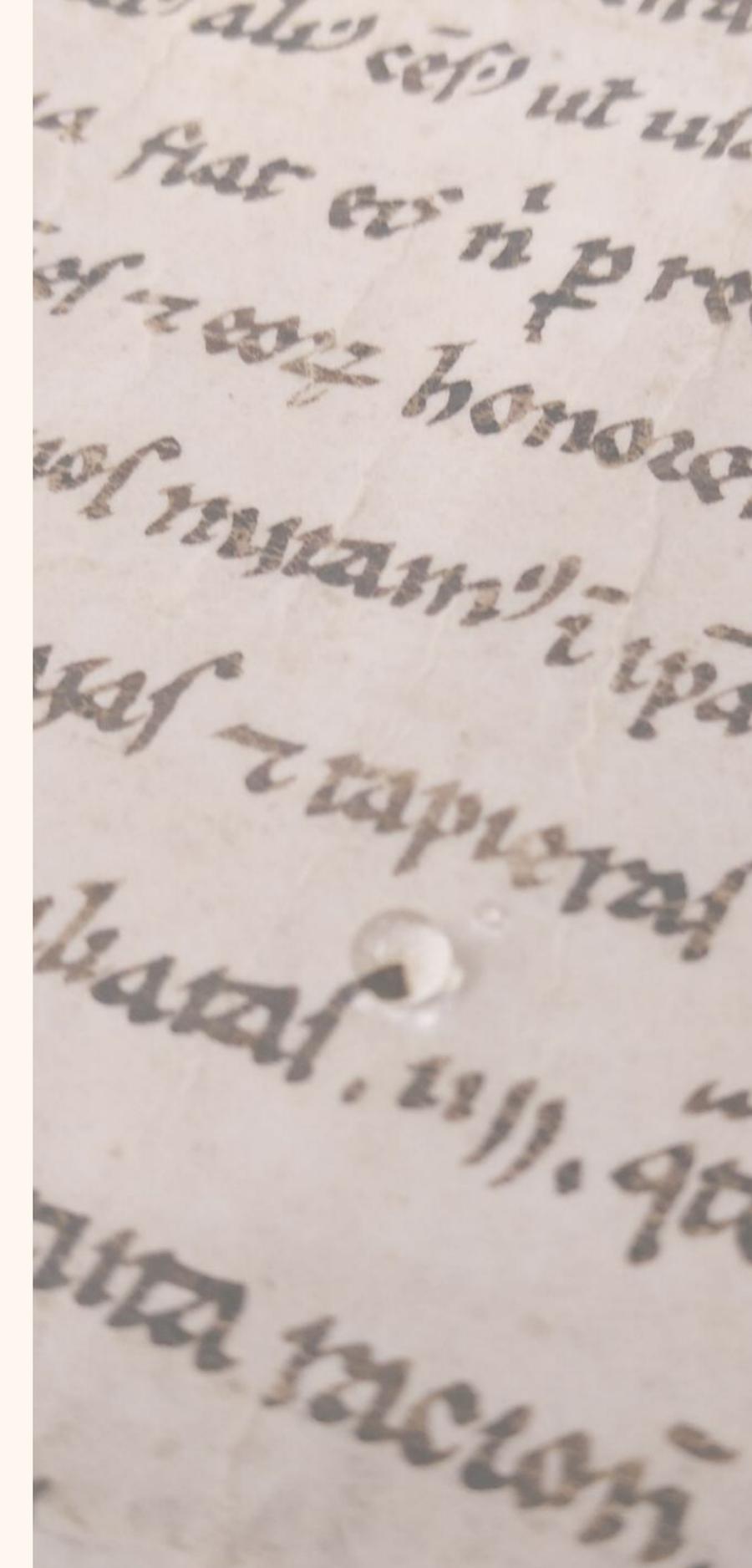
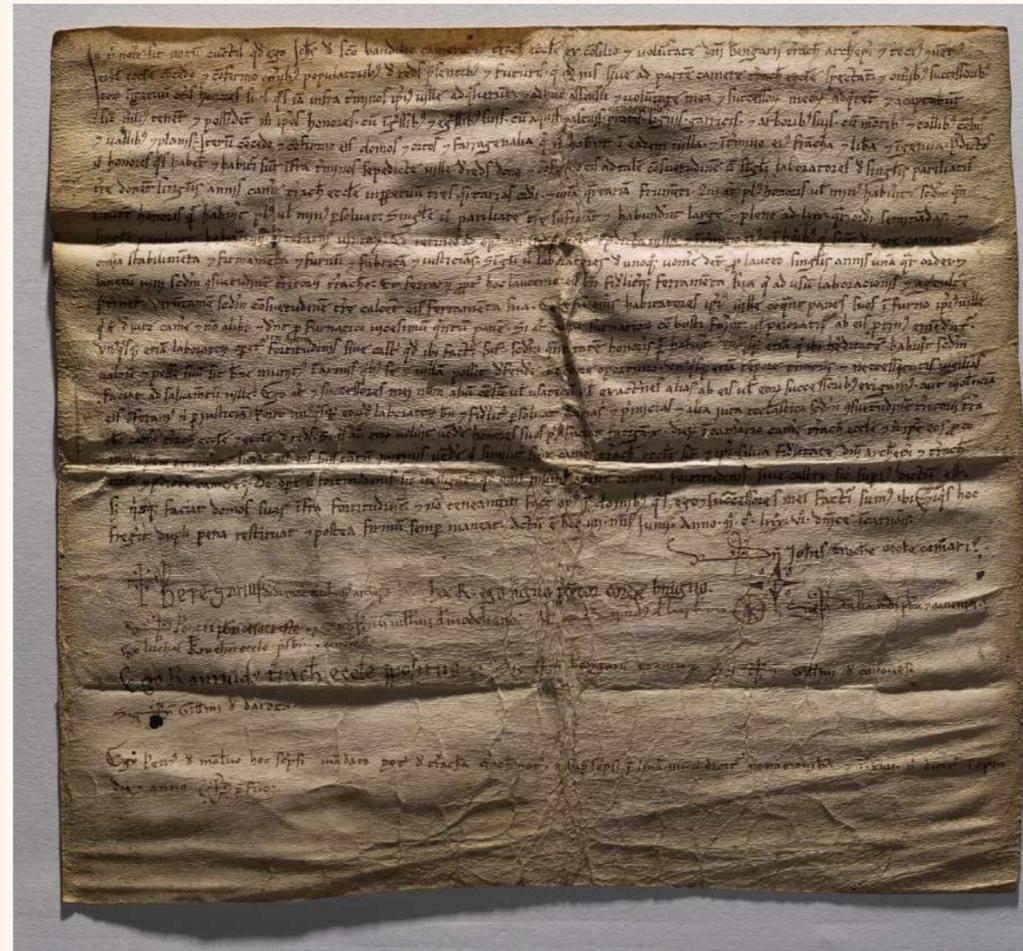
Per tal de conèixer millor els documents i el seu estat de conservació es van dur a terme una sèrie d'estudis previs que van permetre determinar alguns dels tractaments.

Les Cartes de població de Reus

La restauració de les Cartes

Aquestes proves consisteixen entre d'altres en fer fotografies amb diferents tipus de llum.

Les Cartes de població de Reus

La restauració de les Cartes

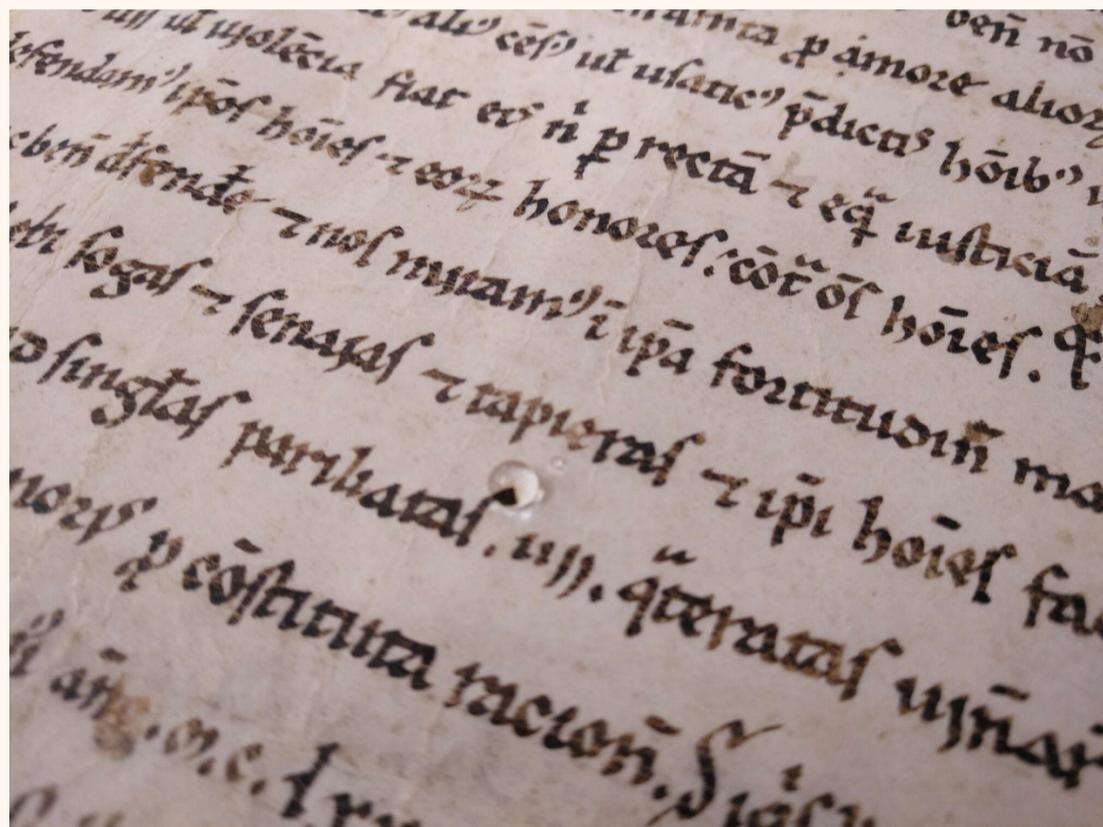

...en la mesura del gruix dels pergamins

Les Cartes de població de Reus

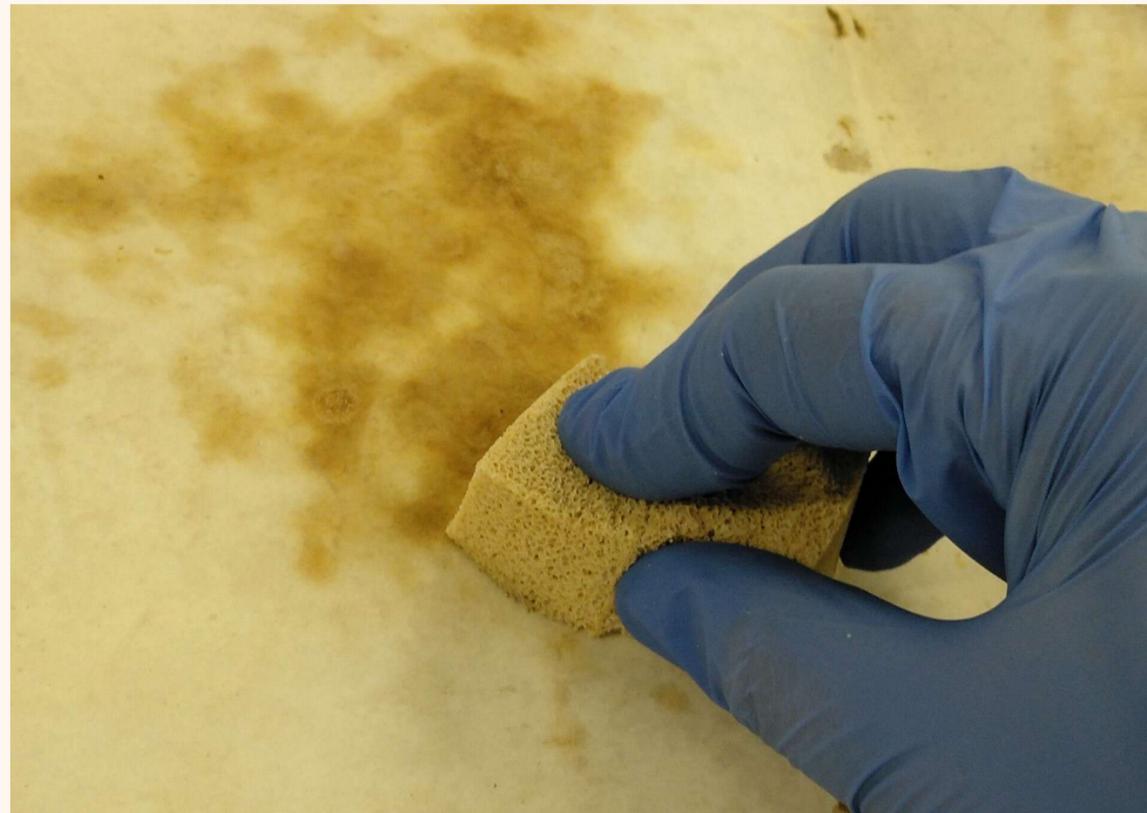
La restauració de les Cartes

Proves de solubilitat de les tintes

Les Cartes de població de Reus

La restauració de les Cartes

Es va començar amb una **neteja mecànica amb aspirador** específic per materials d'arxiu per eliminar la brutícia superficial i tota aquella matèria aliena a l'obra dipositada sobre el suport de pergamí. A continuació es va procedir a fer una **neteja mecànica amb esponja** de fum de cautxú vulcanitzat i gomes de diferents dureses per eliminar la brutícia més incrustada de les vores.

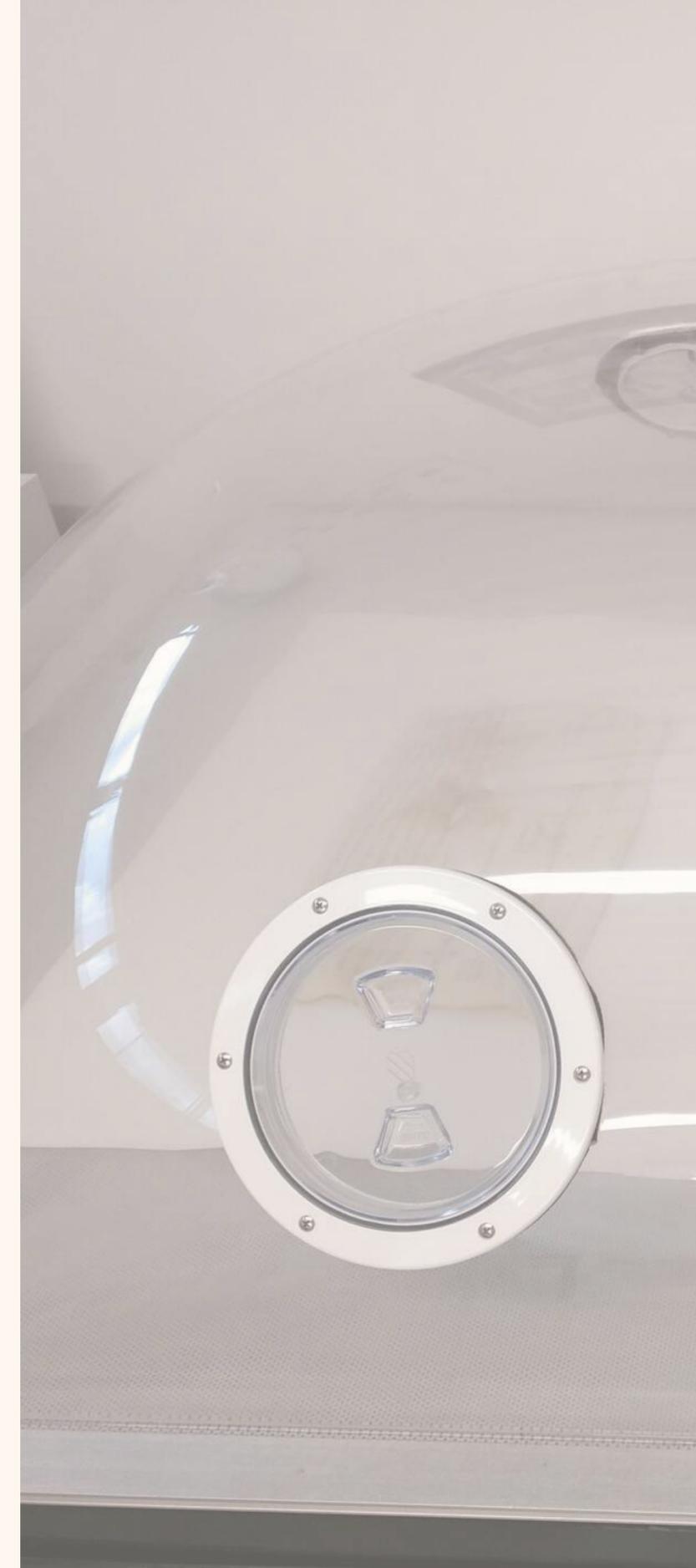

Les Cartes de població de Reus

La restauració de les Cartes

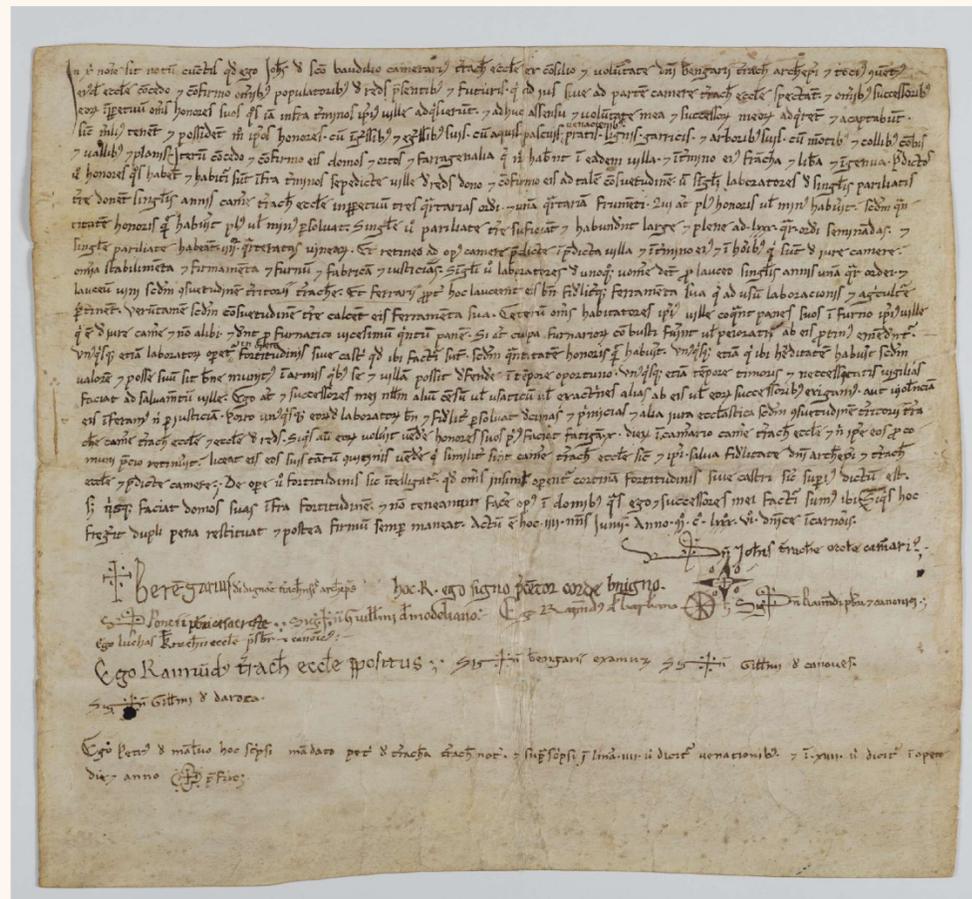
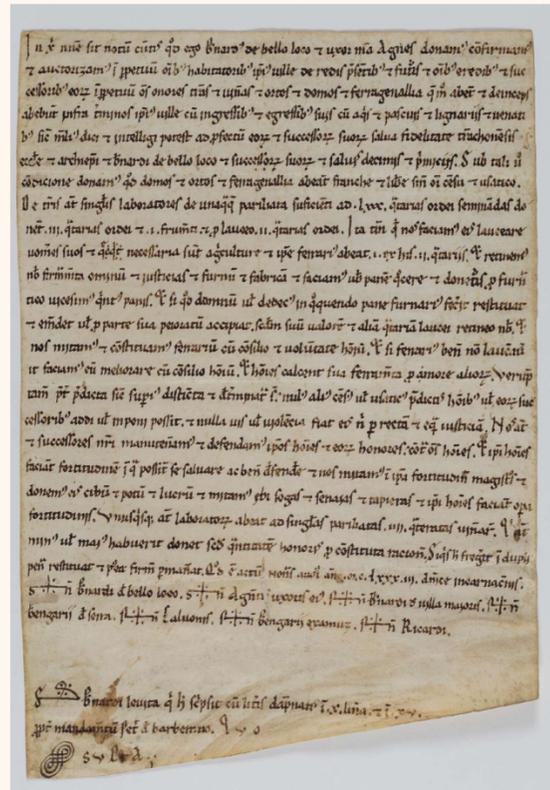

Per tal de corregir les deformacions es va fer una aportació d'humitat per **nebulització dins d'una càmera d'humectació** i tot seguit es va procedir a l'aplanament mitjançant aportació de pes entre papers assecants per garantir un assecat progressiu.

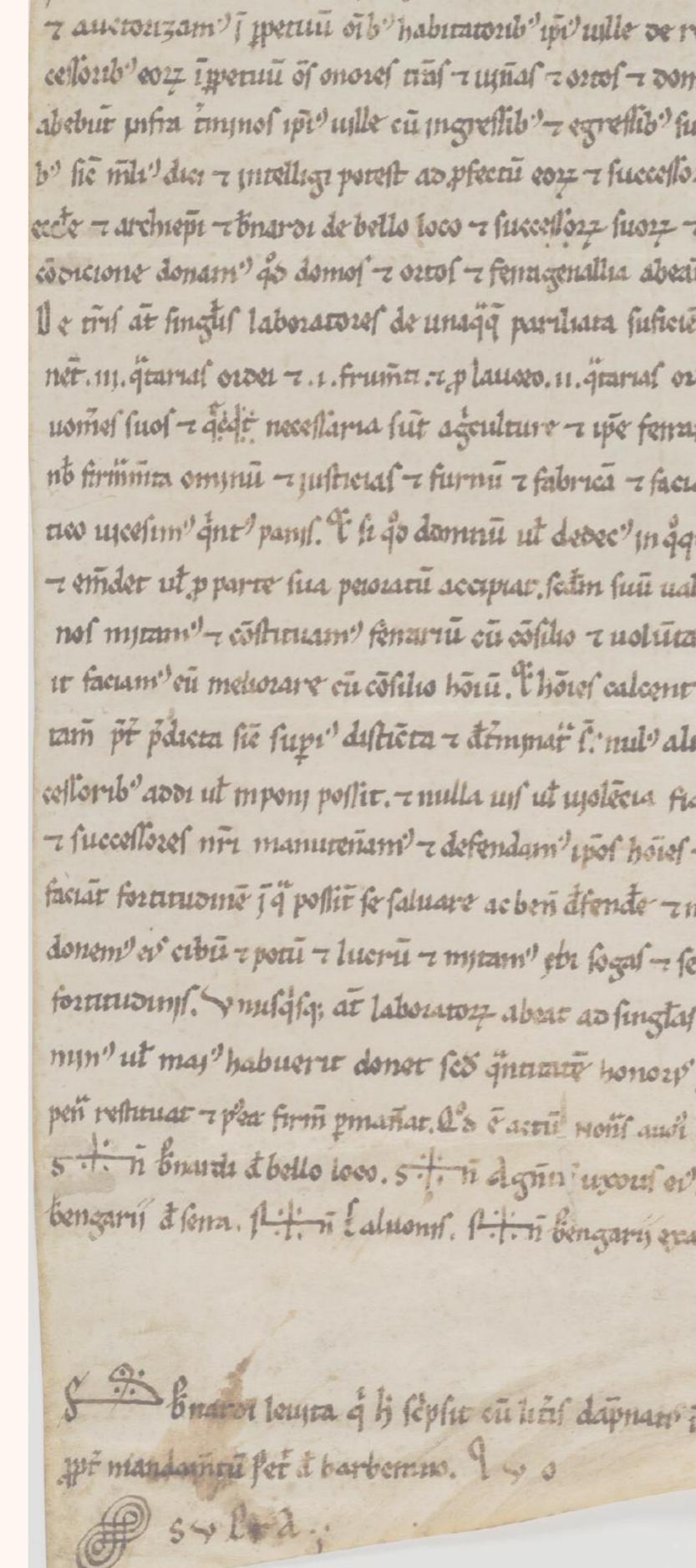

Les Cartes de població de Reus

La restauració de les Cartes

Es va optar per dur a terme una consolidació localitzada en les zones més debilitades i una reparació dels estrips mitjançant aplicació d'adhesiu de midó de blat i paper japonès. Finalment, es van elaborar suports a mida amb cartró de conservació lliure d'àcids i una protecció transparent de Melinex®, que permet l'estudi dels pergamins evitant el risc que comporta la manipulació.

Les Cartes de població de Reus

Reproducció fotogràfica i accés a la documentació

Les dues cartes han estat transcrits i traduïdes. La versió revisada més actual la podeu trobar publicada a la pàgina web de l'Arxiu, on també hi trobareu els documents originals reproduïts digitalment.

Les Cartes de població i franqueses de Reus ja són accessibles en línia

Cerca al Blog de l'Arxiu

Títol Des de Fins a **Aplica**

E.g., 21/06/2020 E.g., 21/06/2020

Envia Imprimeix Com

Imatges relacionades:

1183.VIII.5 [nones d'agost de 1183]

Bernat de Bell-lloc i Agnès, castells de Reus, concediren una carta de població i franqueses als veïns de la vila present i futur, a qui confirmen les seves possessions, salvant la fidelitat a l'Església de Tarragona i als seus senyors.

1186.VI.2 [4 nones juny 1186]

Joan de Sant Boi, cambrer de l'Església de Tarragona, concedí una carta de població i franqueses als veïns de la vila present i futur, a qui confirmen les seves possessions, salvant la fidelitat a l'Església de Tarragona i als seus senyors.

Fitxers relacionats:

- [Carta de població i franqueses de 1183 \(1183.VIII.5 \[nones d'agost de 1183\]\) 1458.1 KB](#)
- [Carta de població i franqueses de 1186 \(1186.VI.2 \[4 nones juny 1186\]\) 1330.5 KB](#)

Divendres 24 Novembre, 2017

L'Arxiu Municipal de Reus ha editat les Cartes de Població i franqueses de 1183 i 1186. Les podreu trobar transcrits i traduïdes en els següents fitxers:

- [1183.VIII.5 \[nones d'agost de 1183\]](#)
- [1186.VI.2 \[4 nones juny 1186\]](#)

Carta de població i franqueses de Reus 1183 (1183.VIII.5 [nones d'agost de 1183])

Bernat de Bell-lloc i Agnès, castells de Reus, concedeixen una població i franqueses als veïns de la vila, presents i futurs, a qui seves possessions, salvant la fidelitat a l'Església de Tarragona senyors.

1186.VI.2 [4 nones juny 1186]

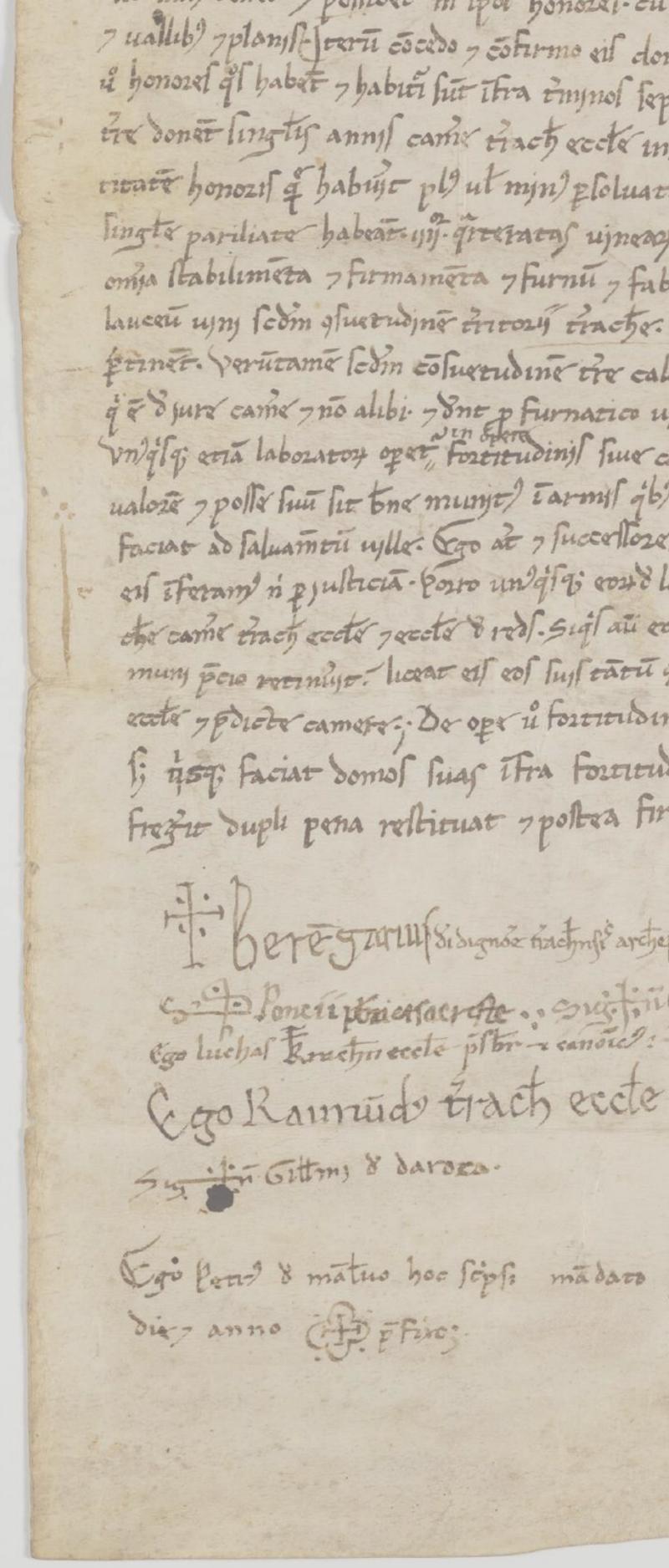
Carta de població i franqueses otorgada per Joan de Sant Boi, cambrer de l'Església de Tarragona, amb el benelplacit del prelat i del capítol, als moradors de Reus.

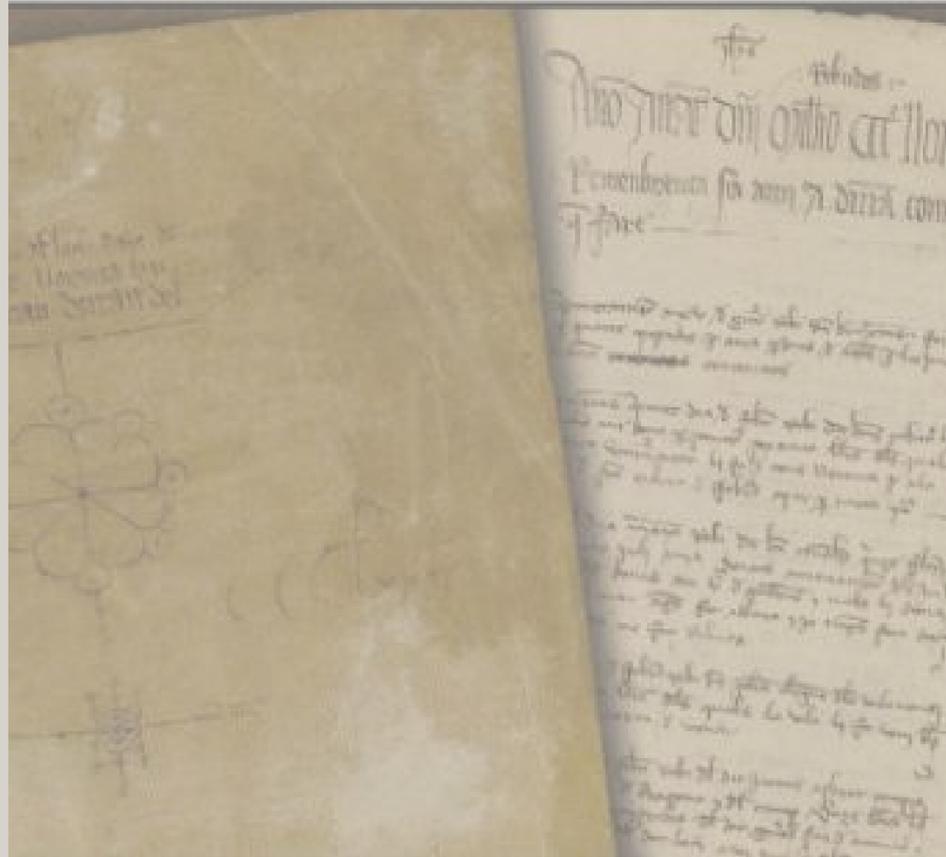
1183.VIII.5 [nones d'agost de 1183]

Bernat de Bell-lloc i Agnès, castells de Reus, concediren una carta de població i franqueses als veïns de la vila present i futur, a qui confirmen les seves possessions, salvant la fidelitat a l'Església de Tarragona i als seus senyors.

1186.VI.2 [4 nones juny 1186]

Joan de Sant Boi, cambrer de l'Església de Tarragona, concedí una carta de població i franqueses als veïns de la vila present i futur, a qui confirmen les seves possessions, salvant la fidelitat a l'Església de Tarragona i als seus senyors.

Text: Ezequiel Gort

Veus: Anna Ferran, Eduard Juncosa i Elisenda Cristià

Transcripció i traducció de les cartes: Eduard Juncosa (2017)

Edició: Elisenda Cristià

Fotografies: Anna Ferran i Ramon Maroto

Il·lustració: Josep Maria Gort Juanpere

Producció: Arxiu Municipal de Reus

Agraïments: Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya

Música: <https://www.bensound.com/>

Maig 2020

Podeu consultar els documents digitalitzats a:

<https://www.reus.cat/arxiu/les-cartes-de-poblacio-i-franqueses-de-reus-ja-son-accessibles-en-linia>